

Valt het echt mee? Weerwoord aan Ouweneel

R.Ruard Ganzevoort

Published in: *Soteria* 15/4 (1998), 19-20.

In zijn bijdrage aan de discussie op het Soteria-symposium en in dit nummer gaat Prof. dr. W.J. Ouweneel onder meer uitgebreid in op het door mij geschreven artikel over evangelisch preken. Dat levert genoeg gespreksstof op om hier kort te reageren. Ik hoop daarmee het gesprek nog iets verder te helpen. Kort gezegd lees ik bij Ouweneel dat het wel mee valt in de evangelische beweging. De scherpe vragen van mijn artikel worden gepareerd als bedrijfsongelukken of een niet echt begrijpen van de drijfveren van de evangelische beweging. Ik vraag me of of het echt wel mee valt.

Laat ik gelijk daarbij zeggen dat ik begrepen heb dat sommigen de toon van mijn artikel te scherp vonden. Het spijt mij als ik daar mensen mee gekwetst heb. Wat ik probeerde - en ook nu zal proberen - is de vragen die elk van ons aangaan zo te formuleren dat we grondig in de spiegel kunnen kijken. Ik doe dat hier door puntsgewijs een aantal kanttekeningen te plaatsen bij het artikel van Ouweneel.

Ouweneel relateert de analyse door te wijzen op de vraag of dit nu kenmerkende evangelische preken zijn, en acht het trekken van zo vergaande conclusies gewaagd. Ik heb dat zelf in het artikel ook aangegeven, zowel in de inleiding, als op blz 40 bovenaan. Het ging nadrukkelijk niet om het bepalen van het evangelisch gehalte van deze preken. Waar het om ging is dat de preken leiden tot het formuleren van vragen die kunnen dienen als een spiegel.

Verder ziet Ouweneel de uitkomsten van de analyse meer als een homiletisch tekort, dan als een aan de evangelische beweging inherente spanning. Ik vraag me dat af. Mijns inziens is het niet slechts een kwestie van kwalitatief onvoldoende preken. De geformuleerde pretenties (inderdaad een beter woord dan paradoxen) lijken mij wel degelijk intrinsiek evangelisch. Bovendien raak ik er gaandeweg meer van overtuigd dat de evangelische benadering het onmogelijk maakt die pretenties waar te maken. Daar zou ik toch het woord paradox voor willen gebruiken. Evangelischen kunnen niet waarmaken wat ze pretenderen te bieden, omdat ze evangelisch zijn. Evangelischen willen echt dichterbij mensen komen, dichterbij het Woord, dichterbij God en dichterbij de wereld. Maar het vasthouden aan een systeem van absolute waarheden staat dat in de weg. Niet omdat er technische fouten worden gemaakt (bijvoorbeeld in het preken), maar misschien wel per definitie.

Daarbij aansluitend: Ouweneels uitleg van het begrip 'bijbelgetrouw' lijkt mij een aardige ingang voor dat gesprek. Wat betekent bijbelgetrouw nog, wanneer met (charismatisch? autoritair?) gezag een woord wordt verkondigd dat niet is verankerd in de Schrift die gelezen wordt? Dat lijkt me echt meer dan een homiletische fout.

Natuurlijk - Ouweneel wijst daar terecht op - komt mijn eigen visie mee in de beoordeling. Ook dat staat op bladzijde 40. Tegelijk is de analyse en de formulering van de vragen geen privé-actie, maar een zaak van de gehele redactie van Soteria. Ouweneel citeert om mijn persoonlijke vertekening te staven: 'verlies van aandacht voor het ... verbondsdenken'. Dat staat er echter niet. Op bladzijde 38 staat uitgebreid de vraag naar het individualiseren van de boodschap met het bijbehorende verlies van aandacht voor de gemeenschap, het collectieve, het Volk van God. Op bladzijde 41 staat letterlijk 'verlies van aandacht voor het collectieve (en verbonds-)denken.' Dat laatste staat bewust tussen haakjes en heeft klaarblijkelijk niet het accent dat u er aan geeft. Het lijkt mij dat de rooms-katholieke én orthodoxe én lutherse en joodse traditie meer aandacht voor dat collectieve hebben dan de evangelicale kan waarmaken. Als Ouweneel aan het slot van de paragraaf over eigentijdse homiletiek weer terug komt op het woord verbondsmatig, wat bij mij zwaar ondergeschikt was, en dat reactionair noemt, dan voel ik me niet goed verstaan.

Ouweneels verwijt dat de reformatorische traditie dezelfde fouten heeft gemaakt is terecht. Zo schrijf ik het ook op bladzijde 41, maar ik tekende daarbij aan: 'de pretentie van vernieuwing betekent dat herhaling van de fouten niet de bedoeling kan zijn.' Dat is van belang, omdat Ouweneel aangeeft dat mensen uit reformatorische kerken weglopen naar evangelische gemeenten omdat ze in die kerken vastlopen op problemen zoals ik in dit artikel heb gesignaleerd.

Ten slotte: Ouweneel suggereert dat ik de evangelische predikers eigenlijk impliciet verwijt dat ze te postmodern zijn. Daar meen ik opnieuw niet goed begrepen te zijn. Aan het slot van mijn artikel ben ik daar op ingegaan. Alles hangt natuurlijk van definities af, maar ik meen dat evangelischen op een fundamenteel punt totaal niet postmodern zijn of willen zijn, namelijk waar het gaat om het loslaten van het overkoepelende systeem van waarheden. Dat willen evangelischen niet. Ze kunnen het niet omdat ze evangelisch zijn. In die zin is de contextuele hermeneutiek en de aandacht voor de subjectieve lezer onder evangelischen m.i. niet serieus terug te vinden. Waren evangelischen maar postmodern, zou ik bijna zeggen, maar ik weet niet of ze dan nog evangelisch waren. Een detail: u stelt - net als ik - dat de moderne rationaliteit als kloppend systeem van waarheden uitsterft. In de evangelische beweging en ook in deze preken kom ik het echter volop tegen. Mijn verwijt is dus juist dat de evangelische beweging modern en in sommige opzichten pre-modern is, en dat de spanning daartussen leidt tot het niet waarmaken van de pretenties. Om Ouweneels beeld te parafaseren: ik verwijt de kip niet dat ze veren heeft en eieren legt. Ik verwijt de dinosaurus dat hij zich als kip vermomt. Daarom ging ik in op het verschil tussen

vernieuwing en restauratie, en daarom schreef ik dat de vraag achterhaald zal blijken als de postmoderniteit de overhand heeft gekregen.

Mijn kanttekeningen nemen niet weg dat ik blij ben met Ouweneels bijdrage aan de discussie. Toch blijf ik vrezen dat de vragen veel fundamenteeler zijn. Daarom moeten dit soort gesprekken verder worden gevoerd. Daar kan Soteria de komende vijftien jaar een functie in hebben.